

Muutused Eesti soostunud ja sooniitude levikus viimasel sajandil

Triin Reitalu
Maastike elurikkuse töörühm
Tartu Ülikool

Euroopa Liit
Ühtekuuluvusfond

Eesti
tuleviku heaks

Loodusrikas
Eesti

MAASTIKE
ELURIKKUSE
TÖÖRÜHM

Millest juttu tuleb?

- Kaardiandmed soostunud ja sooniitude levikust enne ja praegu
- Millest muutused on tingitud?
- Kui palju soid ja soostunud niite majandati?

Võrdluse
aluseks:

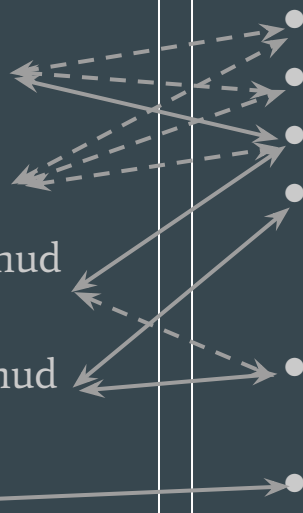
Madalsood ja soostunud niidud

Eesti NSV taimkate

- Soostunud niidud ja puisniidud lubjavaesel põhimoreenil
- Soostunud niidud ja puisniidud lubjarikkal põhimoreenil
- Liigivaesed madalsood ja soostunud niidud
- Liigirikkad madalsood ja soostunud niidud
- (Lamminiidud ja lammisood)

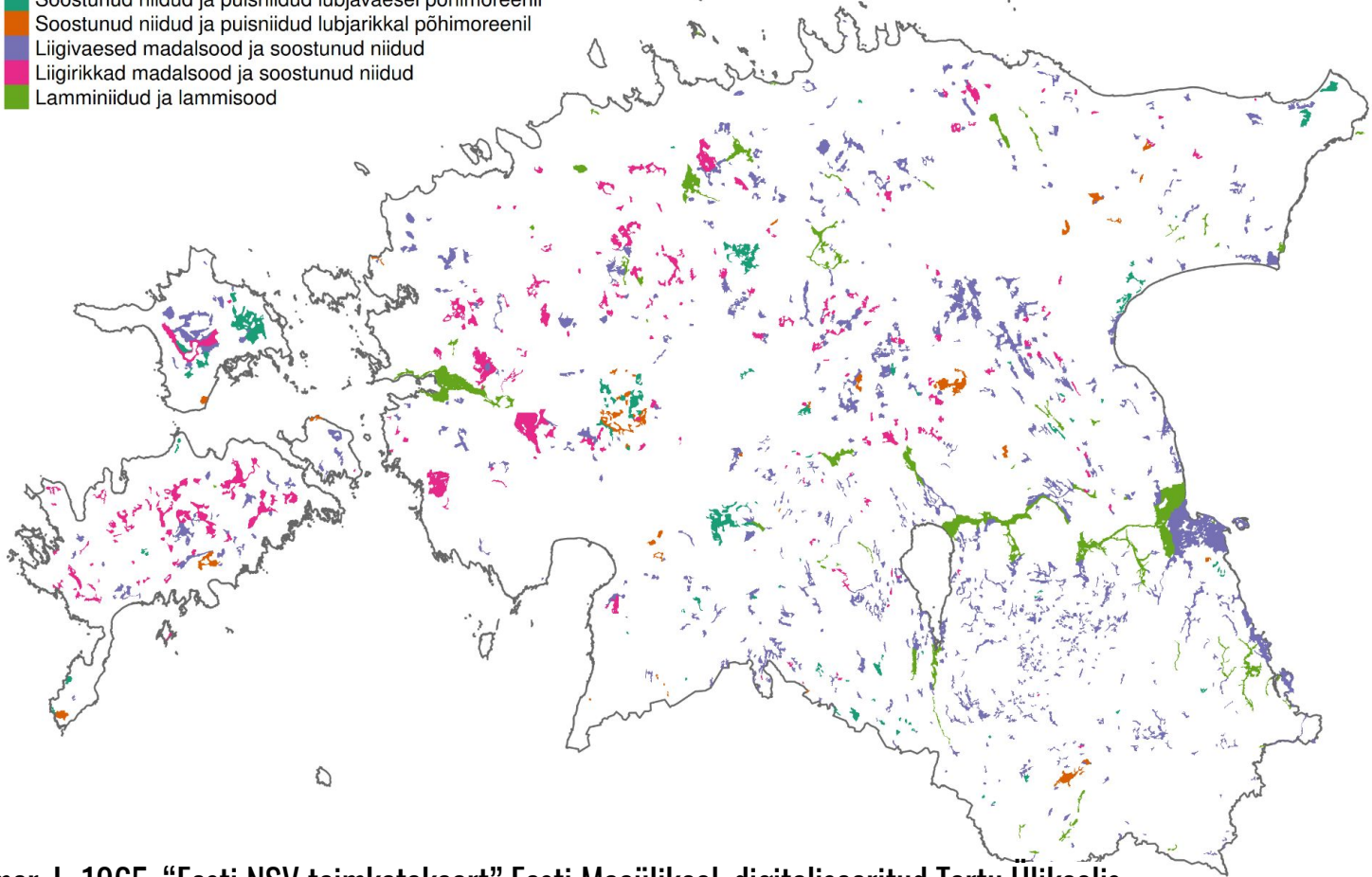
Loodusdirektiivi elupaigatüübid

- Puisniidud (6530*)
- Puiskarjamaad (9070)
- Sinihelmikaniidud (6410)
- Lääne-mõõkrohu ja raudtarnakooslustega lubjarikkad madalsood (7210)
- Aluselised ja nõrgalt happelised liigirikkad madalsood (7230)
- Lamminiidud (6450)

Eesti NSV taimkattekaart

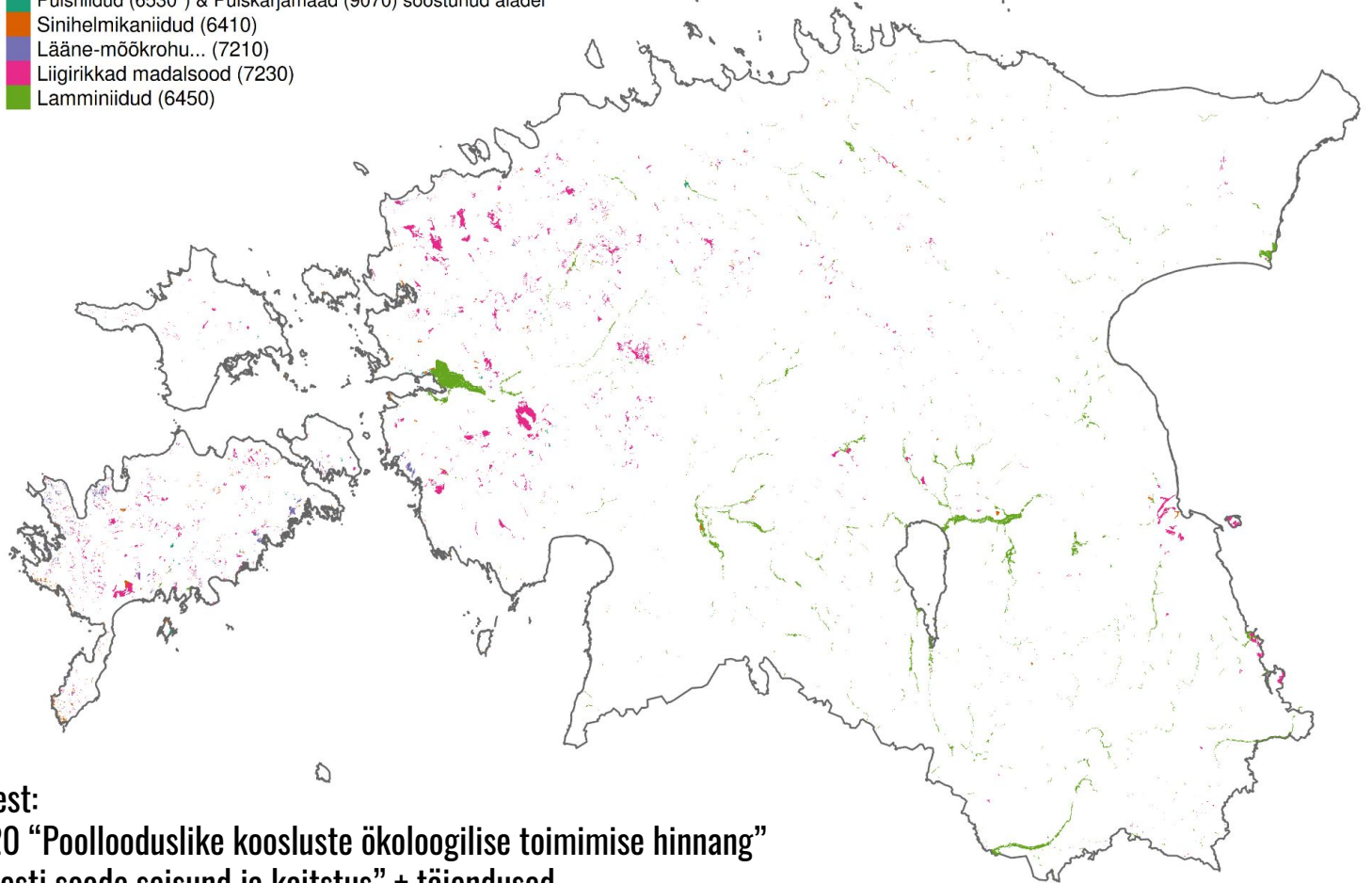
- Soostunud niidud ja puisniidud lubjavaesel põhimoreenil
- Soostunud niidud ja puisniidud lubjarikkal põhimoreenil
- Liigivaesed madalsood ja soostunud niidud
- Liigirikkad madalsood ja soostunud niidud
- Lamminiidud ja lammisood

Kaardi aluseks: Laasimer, L. 1965. "Eesti NSV taimkatekaart" Eesti Maaülikool, digitaliseeritud Tartu Ülikoolis

Loodusdirektiivi elupaigatüübid

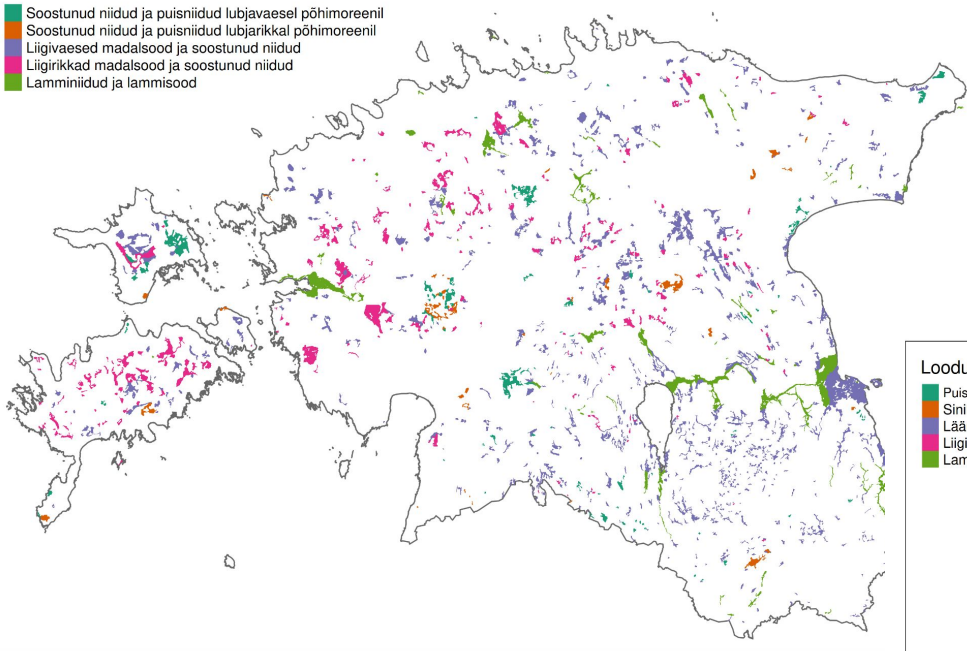
- Puisniidud (6530*) & Puiskarjamaad (9070) soostunud aladel
- Sinihelmikaniidud (6410)
- Lääne-mõõkrohu... (7210)
- Liigirikkad madalsood (7230)
- Lamminiidud (6450)

Kombineeritud allikatest:
Helm & Toussaint 2020 "Poollooduslike koosluste ökoloogilise toimimise hinnang"
Paal & Leibak 2011 "Eesti soode seisund ja kaitstus" + täiendused

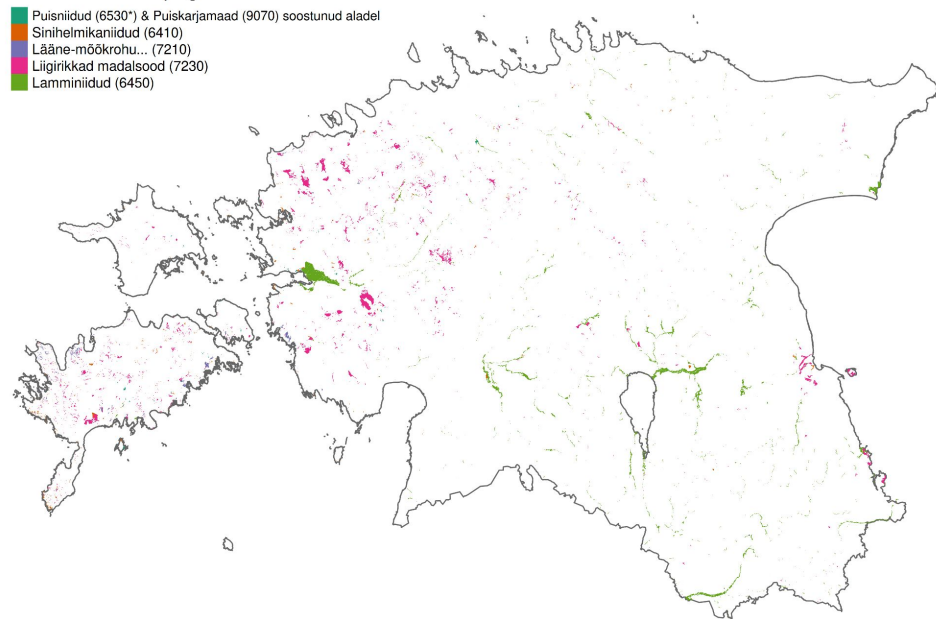
Eesti NSV taimkattekaart

- Soostunud niidud ja puisniidud lubjavesel põhimoreenil
- Soostunud niidud ja puisniidud lubjarikkal põhimoreenil
- Liigivaesed madalsood ja soostunud niidud
- Liigirikkad madalsood ja soostunud niidud
- Lamminiidud ja lammisood

Loodusdirektiivi elupaigatüübid

- Puisniidud (6530*) & Puiskarjamaad (9070) soostunud aladel
- Sinihelmikaniidud (6410)
- Lääne-mööкроhu... (7210)
- Liigirikkad madalsood (7230)
- Lamminiidud (6450)

Eesti NSV taimkate

Loodusdirektiivi elupaigatüübid

25 700 ha	Soostunud niidud ja puisniidud lubjavaesel põhimoreenil	870 ha	Puisniidud (6530*) ja puiskarjamaad (9070)
12 900 ha	Soostunud niidud ja puisniidud lubjarikkal põhimoreenil	4 130 ha	Sinihelmikaniidud (6410)
157 600 ha	Liigivaesed madalsood ja soostunud niidud	2 230 ha	Lääne-mõõkrohu... (7210)
68 200 ha	Liigirikkad madalsood ja soostunud niidud	25 960 ha	Liigirikkad madalsood (7230)
51 200 ha	Lamminiidud ja lammisood	29 440 ha	Lamminiidud (6450)

Eesti NSV taimkate

315 600 ha

1214 polügoni

Loodusdirektiivi elupaigatüübid

62 600 ha

11 444 polügoni

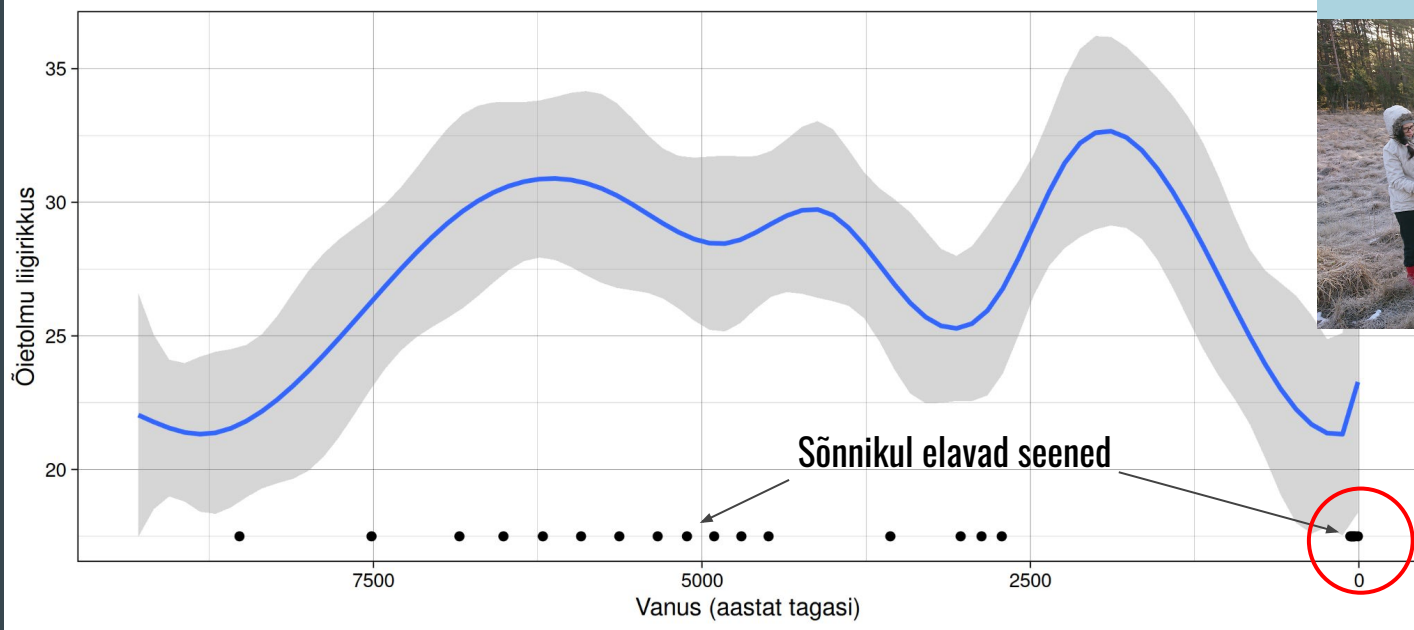
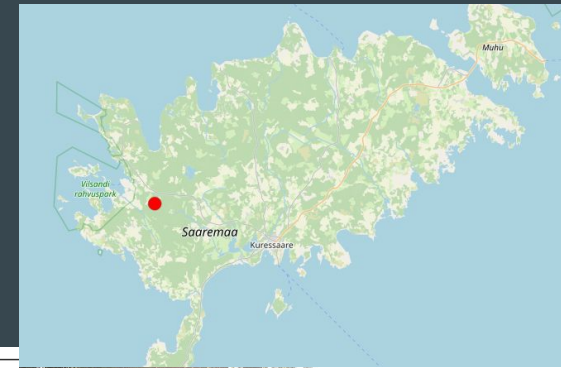
Erinevuste põhjused

- Kaardistused eri eesmärkidel ja eri alustel
- Kaardistused erineva detailsuse astmega
- Maaparandus
- Muutused soode ja soonitute majandamises

Primula farinosa - *Sesleria coerulea* assotsiatsiooni saagikus on madal (6-15 ts/ha), kuid kultiveerimiseks, eriti põllumaadena ja kultuurrohumaadena, on need alad pärast põhjalikku parandust väga sobivad.

Laasimer, L. Eesti NSV taimkate lk. 171

Loomade “jäljed” paleoökoloogilistes andmetes

Kas ja kui palju siis soid ja sooniite majandati?

<https://www.muis.ee/museaalView/3397652>

Adila Sooparanduse Selts.
Lehmad karjamaa soos.
1920ndad

«Armas aeg,» hüüdis perenaine, «mis tast siis sohu ajada, kui seal nii tüma on. Maasik on ju lüpsma tulemas.»

«Ega ma ajandki,» nuttis poiss, «ta ise läks, ei taht teine teistest maha jääda.»

«Soos mätastel on ju mustapead, sellepärast,» seletas sauna-Mari.
«Arumaa on paljas, seal ei hakka loomal hambad maha, ainult keelega limpsida. Ega loom rumal ole, küll ta teab, kuhu ta läheb.»

(A.H. Tammsaare „Tõde ja õigus I” 1952, lk 8-9)

Ma tundsin loodust kui torkivat kõrrepõldu,
kust saadi must magus leib.
Kui looma, kelle liha aurab kausis,
koos tapaeelse kisaga mu kõrvus.
kui vikati all kiunuvat soomätta heina.

Deboora Vaarandi
Turdus musicus

Näiteid laiast maailmast

Kesk-Euroopa

ELSEVIER

Contents lists available at ScienceDirect

Science of the Total Environment

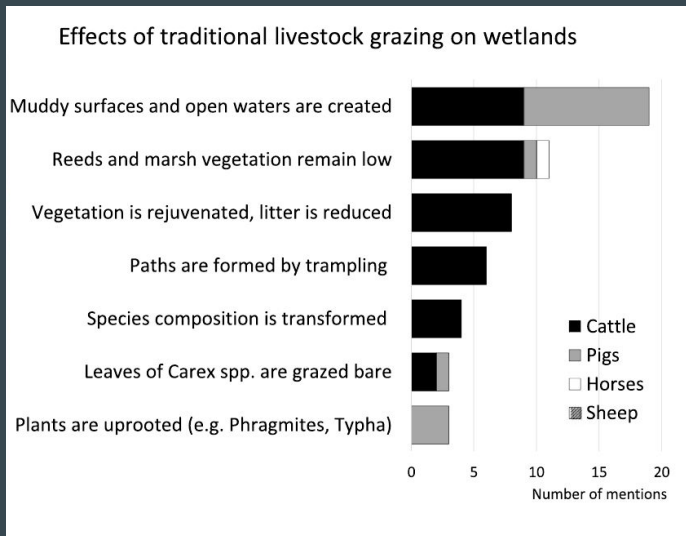
journal homepage: www.elsevier.com/locate/scitotenv

Reviewing historical traditional knowledge for innovative conservation management: A re-evaluation of wetland grazing

Marianna Biró ^{a,b,*}, Zsolt Molnár ^a, Dániel Babai ^c, Andrea Dénes ^d, Alexander Fehér ^e, Sándor Barta ^f, László Sáfíán ^g, Klára Szabados ^h, Alen Kiš ^h, László Demeter ^a, Kinga Öllerer ^{a,i}

Näiteid laiast
maailmast

Inglismaa

David Craven, regional manager for East Yorkshire, reveals why grazing is one of the best ways to keep nature reserves healthy and full of wildlife

<https://www.ywt.org.uk/blog/david-craven/how-grazing-cattle-help-maintain-yorkshires-nature-reserves>

Kas peaksime loomad uuesti sohu laskma?

Photo: S.E. Magnusson/Kristianstad Vattenrike

Kokkuvõtteks

- Soostunud niitude ja madalsoode pindala on viimase sajandi jooksul märkimisväärselt vähenenud
- Kariloomade mõju soostunud ja sooladele oli varem kindlasti suurem